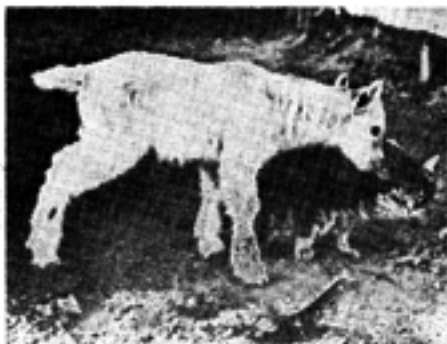

ΤΑ ΖΩΑ ΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ;

• Τοῦ MARIO CARDANO

Ἴσως οἱ πρὸ περιέργως παρατηρήσεις γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ζώων εἶναι ἐκεῖνες πρὸς ἀφορρὰς τῆς σχέσεως μεταξὺ γεννητῶν καὶ ἀπογόνων. Ὅταν οἱ φυσιοδίφες ἄρχισαν νὰ μελετοῦν τὴ ζωὴ ὠρισμένων θαλασσιῶν πουλιῶν τῶν βορείων ἀκτῶν, κατάλαβαν πῶς τὰ μυστήρια πρὸς ἀντίκρουσαν ἦταν πολλὰ καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναθεωρηθοῦν ὅλες οἱ ὡς τὰ σήμερον ἀντιλήψεις τους.

Καὶ νὰ μιὰ τυπικὴ περίπτωση ἐνὸς γλάρου, μὲ τὸ ἀσημύχρσο πτίλωμά του, πρὸς ἐπιβάλλεται στὸ σεβασμὸ μας ἀπ' τὴν ἀγάπη πρὸς δεῖχται στὰ μικρὰ του. Ἄς παρακολουθήσουμε, λοιπόν, τώρα πῶς συμπεριφέρεται ὁ μικρὸς γλάρος ὅταν ἡ μητέρα του γυρίζει στὴ φωλιὰ κρατώντας στὸ ράμφος τῆς ἓνα μικρὸ ψαρά-

κι, πρὸς θὰ πρέπει νὰ τὸ τεμαχίσει γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλα τὰ γλαράκια. Ἡ μητέρα στέκεται ἀκίνητη καὶ ὁ μικρὸς γλάρος σηκώνει τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ φιάσει τὸ ράμφος τῆς μητέρας του. Τώρα παρακολουθοῦμε ἓνα εἶδος ζωοφροῦ διαλόγου, πρὸς γίνεται μὲ ῥαμφίσματα, μεταξὺ τῶν δύο πρωταγωνιστῶν. Στὸ τέλος ἡ μητέρα προσφέρει τὴν τροφὴ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ μήνυμα.

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΗΜΑΔΑΚΙ

Ὅλα φαίνονται ἀπλᾶ, ἀλλὰ ἡ ἱστορία αὐτὴ περιπλέκεται ὅταν ὁ φυσιοδίφης ἀποφασίσῃ νὰ σκεπασθῇ τὸ μικρὸ κόκκινο σημάδακι, πρὸς βρίσκεται στὸ κίτρινο ράμφος τῆς μητέρας. Μὲ λίγη κίτρινη μπογιὰ τὸ σημάδακι αὐτὸ κρύβεται. Στὴν

περίπτωση αὐτὴ ὁ μικρὸς γλάρος μπορεῖ νὰ πεινάει κι' ἡ μητέρα του μπορεῖ νὰ εἶναι πρὸς κοντὰ του, ἀλλὰ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν σημάτων δὲν γίνεται. Τὰ δύο πουλιὰ στέκονται ἄφωνα καὶ σὺν νάνα ἐξέλτετα ξένα μεταξὺ τους. Δοκιμάστε τώρα νὰ θυγάτε τὴν κίτρινη μπογιὰ καὶ νὰ πρὸς ὁ μικρὸς γλάρος ἀντιλαμβάνεται τὸ κόκκινο σημάδακι. Ἀμέσως ἀρχίζει ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν μηνυμάτων καὶ ἡ μητέρα τοποθετεῖ τὴν τροφὴ στὸ στόμα τοῦ πεινασμένου μικροῦ. Μποροῦμε ὅμως νὰ περιπλέξουμε μεταγενέστερα τὴν κατάσταση ἂν πάρουμε ἓνα μικρὸ κίτρινο ραβδάκι μ' ἓνα κόκκινο σημάδακι καὶ τὸ δάσουμε στὴ φωλιὰ. Τότε ὁ μικρὸς γλάρος τὸ παίρνει γιὰ τὸ ράμφος τῆς μητέρας του κι' ἀρχίζει νὰ τὸ ραμφίζει.

Στὴν περίπτωση ὅμως αὐτὴ τίθεται τὸ ζήτημα: ἐκατὰ πῶς τὸ γλαράκι ἀντιλαμβάνεται τὴν μητέρα του; Δὲν τὴ βλέπει καὶ ἓνα μεγαλύτερο πουλί. Δὲν κατανοεῖ ὅστε τὸ σχῆμα τῆς, ὅστε τὸ χρῶμα τῆς, καὶ δὲν ἀντιδρᾷ στοὺς ἤχους πρὸς προέρχονται ἀπ' τὴν μητέρα του, Γι' αὐτὸ, ἡ μητέρα του εἶναι ἓνα κίτρινο ράμφος, πρὸς στὴν ἀκρὴ του ἔχει ἓνα κόκκινο σημάδι. Τὸ πείραμα μὲ τὸ μαστουνάκι τὸ ἀποδείχτει.

ΟΙ ΕΡΩΤΗΤΜΕΝΟΙ ΓΛΑΡΟΙ

Ἄλλὰ ὁ Ἄγγλος βιολόγος Τίνμπεργκεν ἔκανε ἄλλες ἔρευνες καὶ ἀνεκάλυψε περιέργως πρᾶγματα. Παρακολούθησε τοὺς γλάρους στὴν περίοδο τῶν ἐρωτῶν τους. Ὁ γλάρος ἀναγνωρίζει τὴ γυναῖκα του καὶ τῆς εἶναι πιστὸς κι' ἂν ἀκόμα τὸν προκαλοῦν καὶ ἄλλες γλαρίνες. Ἄλλὰ ἡ πίστη αὐτὴ εἶναι ζήτημα ἀποστάσεως, πρὸς μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ ἀκριβῶς: ἂν ξεπεραστεῖ ἡ ἀπόσταση ὁ γλάρος δὲν ἀναγνωρίζει τὴ σύντροφός του. Σὲ ἀκτῖνα τριάντα μέτρων κυριαρχεῖ ἡ πίστη, ἂν ξεπεραστεῖ ἡ ἀκτῖνα ἔπαυσε ὁ κίνδυνος γιὰ τὸ ἔτερον ἦμυσον νὰ μὴ ἀναγνωριστεῖ ὡς ἡ νόμιμος σύζυγος.

Καθὼς βλέπουμε ἡ ὀπτικὴ ἀντίληψη τῶν ζώων εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη. Τὸ ἓνα ζῶο βλέπει στὸν κόσμο μόνον ἓνα καθορισμένο χρῶμα, τὸ ἄλλο ἀντιδρᾷ σ' ἓνα ἤχο ἢ μιὰν ὁσμὴ, ἐνῶ ἓνα ἄλλο ἀντιλαμβάνεται μόνον τὰ κινούμενα ἀντικείμενα. Γι' αὐτὸ καὶ πολλὰ ζῶα πρὸς τὰ κνηγοῦν τὰ μεγαλύτερα, στέκονται ἀκίνητα γιὰ νὰ γλυτώσουν.

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΚΑΙ Η ΜΟΝΑΞΙΑ

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀφορρὰ τὴν ἐρωτικὴ σχέση ἀνάμεσα στὰ περιστέρια. Ἡ παρατήρηση ἀνήκει στὸ Μάθιους: μιὰ ἐνήλικη περιστέρα, πρὸς εἶναι σὲ θέση νὰ δεχθεῖ ἐκδηλώσεις τοῦ ἄρρενος δὲν ἀφήνει τὰ αὐγά τῆς ἂν δοῖσεται μόνη τῆς. Ἄν τώρα δάσουμε στὴν φωλιὰ ἓναν καθρέφτη ἢ σπινθὴ ἀλλά-

ζει. Τὸ θηλυκὸ περιστέρι βλέπει στὸν καθρέφτη τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἀφκεῖ αὐτὸ τὸ ὀπτικὸ ἐρεθίσμα γιὰ νὰ ἀφφῆσει τὰ αὐγά του. Φυσικὰ τὸ περιστέρι δὲν καταλαβαίνει, ὅτι στὸν καθρέφτη εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο, ἀλλὰ νομίζει ὅτι βλέπει ἓνα ἄλλο ὀκειοθήποτε περιστέρι.

Νὰ τώρα πῶς εἶναι ἡ γνώμη τῶν ἐπιστημόνων γιὰ τὴ σημασία τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς γνώσεως τοῦ ζωικοῦ κόσμου. Ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὰ χρῶματα, τὰ σχῆματα, τοὺς ἤχους καὶ τῆς ὁσμῆς. Καὶ ἐνοσωματῶνται ἀμέσως ὅλες αὐτὲς τῆς αἰσθήσεις στὴ

σκέψη του, υἱοθετώντας συμπεριφορὰ ἐξέχωρη ἀπ' τὰ ἀντικείμενα. Βλέπουμε π.χ. μιὰ κόκκινη μπάλλα νὰ ὑψώνεται. Τὸ καταλαβαίνουμε αὐτὸ χωρὶς νὰ προσβῶμε σὲ καμμιά αὐτόματα κίνηση. Ἀντίθετα ὅμως συμβαίνει μὲ τὸ ζῶο πρὸς κνηγοῖ τὸ θήραμά του μᾶλις τὸ βλέπει κινούμενο. Ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε τὰ ἀντικείμενα σὺν τέτοια, ἐνῶ τὸ ζῶο ἀντιλαμβάνεται μόνον σχῆματα δηλαδὴ: ἐρεθίσματα — σήματα (Ἄρρενες), καὶ ὑψίσταται αὐτομάτως ἐνοστικτῶδες ἀντιδράσεις, πρὸς δὲν μπορεῖ ὅστε νὰ τῆς κυριαρχήσει ὅστε νὰ τῆς καταστείλει.

MARIO CARDANO

Ἐνα Ἐλληνόπουλο ...φυσιοδίφης